

GO CHINA! 中 **ASSEN-GRONINGEN**
DRENTS MUSEUM - GRONINGER MUSEUM

Het Terracotta Leger van Xi'an

Drents Museum, Assen

2 februari t/m 31 augustus 2008

Inleiding:

Voor jullie ligt een informatiepakket dat gaat over China. Niet over China zoals jullie het nu kennen, met heel veel mensen en andere eetgewoontes, maar over het China van vroeger. Over het China van duizenden jaren geleden, toen de Eerste Keizer aan de macht was. Het gaat over tijd rondom de Eerste Keizer.

In dit pakket kun je lezen wat de Eerste Keizer zichzelf in zijn hoofd heeft gehaald tijdens zijn leven. Dat de ideeën van de Eerste Keizer ook na zijn dood nog werden uitgevoerd. En wat hebben de mensen van nu teruggevonden van de Eerste Keizer.

Om het jullie niet al te gemakkelijk te maken, moet je zelf ook nog een aantal dingen opzoeken. Er staat duidelijk overal aangegeven waar je de informatie kunt zoeken. Ook zitten er een paar kleine opdrachten bij, zodat je zelf mag gaan zoeken. Alles is te vinden, ook de plaatjes. Er is een aantal toegevoegd en ergens in dit pakket staat een internetadres waar je nog meer plaatjes kunt vinden.

Hieronder is het schema, waarin staat in welke tijd een keizer leefde.

tijdperk	Dynastie		Periode
Prehistorie			Ong. 500.000 – ong. 1300 voor Christus
	Xia-dynastie		Ong. 2200-ong.1700 voor Christus
Archaïsch China	Shang-dynastie		Ong.1550-ong 1045 voor Christus
Feodaal China	Westelijke Zhou-dynastie		1045- 771 voor Christus
	Oostelijke Zhou-dynastie		771 - 256 voor Christus
		Periode van Lente en Herfst	722 – 481 voor Christus
		Periode van de Strijdende Staten	453 – 221 voor Christus
Chinees Keizerrijk	Qin-dynastie		221 – 206 voor Christus
	Westelijke Han-dynastie		202 voor Christus – 9 na Christus
	Oostelijk Han-dynastie		25 – 220 na Christus

Inhoudsopgave:

Inleiding

H1: Het Chinese keizerrijk

H2: Het hemels mandaat

H3: Het hiernamaals

H4: Hoe een koning keizer werd

H5: Het mysterieuze graf

H6: Het Terracotta Leger

H7: Meer dan alleen het Terracotta Leger

H8: Het paleis voor de eeuwigheid

H9: De Westelijke Han-dynastie

H10: De geschenken voor de doden, toen en nu

Wist je dat...

Tips voor het maken van een werkstuk of een spreekbeurt

Hoofdstuk 1: Het Chinese keizerrijk

De geschiedenis van het Chinese rijk betovert veel mensen. Hoe zou dit komen? Misschien omdat het keizerrijk al meer dan 2000 jaar bestaat. Of misschien omdat de geheimen van het Keizerlijke Hof verborgen bleven voor gewone mensen.

Hoe we nu wel weten hoe het Keizerlijke leven eruit heeft gezien, komt doordat er veel is opgeschreven.

Al vanaf 1200 voor Christus, dus meer dan 3200 jaar geleden, hadden de Chinezen een schrift. In de boeken die gevonden zijn staan veel achtergronden over het China van vroeger. Samen met de opgravingen, kunnen wij ons nu een beeld vormen van het Oude China.

De keizers wilden eeuwig leven en dat is ze gelukt. Wel op een ander manier dan dat ze bedoelden, maar toch. Er wordt nu nog steeds over de keizers gesproken. Ze hebben eeuwige bekendheid en dat is ook een vorm van eeuwig leven. Want ben je niet pas dood als er niet meer over je gesproken wordt?

Hoofdstuk 2: Het Hemels Mandaat

Het ontstaan van de Chinese beschaving is verbonden met de aanwezigheid van rivieren. De twee belangrijke rivieren zijn de Gele rivier en de Yangzi rivier. De Gele rivier neemt vruchtbare grond mee, wat achter blijft tijdens overstromingen. Hierdoor wordt de grond om de rivieren heen vruchtbaar. Dankzij deze vruchtbare grond vormden zich hier de eerste Chinese staten.

Belangrijk in het leven en de politiek van het Oude China is de hemel. In China geloven ze in een hemelse wil. Uitingen van de hemelse wil zijn de bewegingen van de zon, de maan en de sterren. Volgens de Chinezen geeft de hemel het mandaat (de toestemming) om te regeren alleen aan iemand die dit waard is. Om het Hemels Mandaat te mogen houden, was het brengen van offers aan de koninklijke voorouders erg belangrijk.

- Zie voor meer informatie over het Hemels Mandaat: www.google.nl en type dan Hemels Mandaat in.

Het Hemels Mandaat kwam niet alleen voor in het Oude China, maar bijvoorbeeld ook in het Oude Egypte bij de farao's.

Hoofdstuk 3: Het hiernamaals

In het Oude China werd er gedacht dat een mens niet alleen een lichaam, maar ook twee zielen had. Deze zielen hadden een naam. De ene heette Po en de andere Hun. De Po is een aardse ziel. Hij zorgt voor het leven van de mens en hij houdt toezicht op de lichamelijke functies. De Hun is een hemelse ziel. Deze is hoger dan de aardse ziel. De Hun is verantwoordelijk voor de persoonlijkheid en hij waakt over de mentale (verstandelijke) en spirituele (geestelijke) functies.

Het leven van een persoon begint op het moment dat de twee zielen samenkomen. Als je dood gaat, dan komt dat omdat beide zielen dan weer gescheiden worden. Na de dood verlaat de ziel Hun het lichaam. De ziel Po blijft langer in het lichaam van de dode zitten, zelfs zo lang tot de dode al in zijn graf ligt. Voor deze ziel laten de mensen geschenken achter in het graf, bijvoorbeeld werktuigen, kleding, eten en drinken. Po blijft ook niet voor altijd in je lichaam. Als Po je lichaam verlaten heeft, gaat hij naar de Gele Bronnen. Dit is de verblijfplaats van de doden. Als de ziel Po het lichaam verlaten heeft, dan vergaat het dode lichaam.

Graftombes voor de heersers spelen een belangrijke rol in de Chinese samenleving en de oude Chinese architectuur. De eerste grote graven zijn al meer dan 3000 jaar geleden aangelegd (1200 voor Christus). De eerste graven waren ondergrondse kuilen. Uiteindelijk worden het graven die bovengronds herkenbaar zijn door een grafheuvel en ommuring. De tombes van de koningen liggen in het open veld. De koninklijke tempel ligt juist midden in de stad. Deze tempel is een heilig centrum. Hier wordt de herinnering aan alle voorouders van het koninklijke huis levend gehouden. Om het Hemels Mandaat te mogen houden, was immers het brengen van offers erg belangrijk.

Koningen die iets later leefden, (latere Oost-Zhou dynastie) krijgen als eerste heel mooie graftombes. Deze kun je herkennen aan een grafheuvel en zijn omgeven door een park. Deze graftombes krijgen de naam 'ling'. Deze ontwikkeling staat symbool voor verschuiving. Het gaat nu meer om de plek waar de koning wordt vereerd. Het gaat om het geven van persoonlijke aandacht aan de koning en het gaat om de groei van zijn persoonlijke macht.

Een graftombe toont nu wat een persoon zelf voor elkaar had gekregen in zijn leven. De koningen gaan hun eigen graf belangrijker vinden dan de vooroudertempel van vroeger. Hierdoor werd de omvang van de tombes ook steeds groter en groter. Onder anderen doordat er meerdere grafkamers werden gebouwd. En waarom? Er moesten zoveel mogelijk rijkdommen en personeel (onderdanen) meegenomen worden naar het hiernamaals.

Graven met meerdere grafkamers gaan zelfs lijken op paleizen. Deze paleizen waren alleen niet op ware grootte. Het waren miniaturen replica's (namaak) die erg leken op de originelen.

Hoofdstuk 4: Hoe een koning keizer werd

Het is het jaar 246 voor Christus, meer dan 2250 jaar geleden. Een jongen van dertien wordt gekroond tot koning Zheng van het koninkrijk Qin. In 221 voor Christus verovert Zheng zes naburige koninkrijken aan de grote rivieren. Hij maakt een nieuw rijk en zorgt voor eenheid: door het vastleggen van wetten en te zorgen dat deze wetten gelden voor de gehele bevolking. Misdaden werden gestraft door verplichte arbeid te doen. Ook zorgt hij ervoor dat er één stelsel komt voor maten en gewichten, één officieel schrift en één muntstelsel voor iedereen. Deze koning neemt belastingen in en dwingt met geweld recht en orde af. Ook bij het leger voert hij veranderingen door. Bijvoorbeeld door soldaten de mogelijkheid geven om te kunnen groeien in rangen.

Al deze maatregelen houden het hele land bij elkaar. Zheng denkt dat dit succes alleen zou kunnen worden overgedragen aan generaties na hem als er een nieuwe titel wordt gegeven aan de koning. Daarom krijgt hij vanaf dan de naam Qin Shi Huangdi. Dit betekent de Eerste Verheven Soeverein, oftewel de Eerste Keizer. Het hele rijk is nu het Keizerrijk Qin.

Ga voor meer informatie naar www.google.nl en type hier Qin Shi Huangdi in.

Ook al gaat de keizer later in zijn leven wel op zoek naar onsterfelijkheid, het zal hem niet lukken. Negen maanden na zijn dood, zal hij worden begraven in zijn ondergrondse paleis voor de eeuwigheid.

Keizer Qin, de eerste keizer van China

Hoofdstuk 5: Het mysterieuze graf

De locatie van het graf van de Eerste Keizer, Qin Shi Huangdi, is altijd bekend gebleven. Dit komt omdat de grafheuvel altijd te zien is geweest in het landschap. De graftombe waar de keizer in ligt is nog niet opgegraven. Er wordt gedacht dat dit lastig en kostbaar is. Maar dit is niet de enige reden waarom het graf nog niet is opgegraven. Er hangt ook een groot mysterie rond het graf en de Eerste Keizer. Mensen willen dit mysterie nog niet doorbreken. Er zijn namelijk veel mooie verhalen bekend over het graf van de Eerste Keizer.

Het verhaal dat er het meeste uitspringt, is de volgende. De grafkamer zou gevuld zijn met modellen van paleizen, torens en honderd wachtposten. Ook staan in de grafkamer vazen die heel veel waard zijn, edelstenen en nog veel meer fantastische schatten. Maar er zou ook een Terracotta Leger staan waarvan sommige beelden kruisbogen in hun handen hebben. Deze kruisbogen moeten automatisch afgaan als er indringers in het graf komen. Verschillende rivieren en zelfs de oceaan zouden nagemaakt zijn in kwikzilver. Een mechanisme zorgt ook nog eens voor echte golfbewegingen. Het vervelende van kwikzilver is dat het erg giftig is, als je er mee in aanraking komt. Op het plafond van de grafkamer schijnen sterren te zijn afgebeeld. Op de vloer ligt een realistische vorm van de aarde. Ook zijn er lampen die gevuld zijn met walvisolie. Deze lampen moeten eeuwig branden in het graf.

Eén onderzoek dat gedaan is rondom de grafheuvel, toont ook de aanwezigheid van kwik aan. Deze hoeveelheid kwik is tien keer hoger dan in de gebieden die er omheen liggen. Zou dit wijzen op de aanwezigheid van de rivieren en de oceaan van kwik?

Hoofdstuk 6: Het Terracotta Leger

Net zo groot als zijn wereldrijk en zijn graf, zo groot is ook het Terracotta Leger van de Eerste Keizer. Dit leger dient om de keizer voor eeuwig te beschermen. De soldaten van dit leger zijn levensgroot. Zij moeten de keizer dienen in hun ondergrondse verblijven. Nooit heeft iemand, zelfs de Eerste Keizer niet, het Terracotta Leger helemaal gezien.

Geen enkel beeld van het leger is compleet teruggevonden. Er zijn rovers en opstandelingen geweest. Zij hebben de kuilen leeggehaald en de beelden kapot geslagen. Ook is er een hele grote brand geweest die de offerkuilen heeft verwoest en de beelden heeft vernield. Daarnaast zijn er diverse overstromingen geweest van naastgelegen rivieren die de offerkuilen hebben gevuld met leem.

Zelfs met alle breuken in de beelden, de grote chaos die er veroorzaakt is in de offerkuilen en het heel kleine stukje wat nog maar te zien is van het Terracotta Leger, toch straalt het leger een onaantastbaarheid uit die indrukwekkend is.

De terracottabeelden die allemaal zijn teruggevonden en opgegraven kunnen niet zo goed tegen het leven boven de grond. Bij veel beelden gaat de verf er al binnen enkele minuten helemaal af. Daarom is er voorlopig gestopt met de verdere opgravingen. Er moet eerst een manier worden gevonden, om de beelden ook boven de grond goed te kunnen bewaren.

- Voor meer informatie over het Terracotta Leger zie ook: www.google.nl en typ dan in 'Terracotta Leger' of op <http://nl.encarta.msn.com/>.
- Ook kun je kijken op NOS journaal – beeld en geluid 14 januari "Chinees Terracotta Leger in Drents Museum".
- Uiteraard zijn er ook boeken over Terracotta Leger. Een voorbeeld van een titel is: 'Het eeuwige leger'. Het ISBN nummer is 9789058411174.
- Ben je meer van de films dan van het lezen, dan kun je de dvd "Hero" bekijken.

Een terracotta soldaat

1 van de kuilen met rijen soldaten

Voor meer plaatjes ga naar www.google.nl typ in "Terracotta Leger" bij afbeeldingen.

Hoofdstuk 7: Meer dan alleen het Terracotta Leger

Het Terracotta Leger is niet het enige dat aangetroffen is in de grafkamers en offerkuilen van de Eerste Keizer. Er zijn ook levensgrote terracotta beelden gevonden van mannen die werkten in de keizerlijke hofhouding. Zo zijn er ambtenaren teruggevonden en bedienden die de exotische dieren moesten verzorgen en de skeletten van meer dan honderd echte dieren. Verder zijn er nog beelden gevonden die of worstelaars of acrobaten moeten voorstellen.

Opricht

Zoek uit of er alleen maar voorwerpen van terracotta zijn gevonden in het graf. Als er andere voorwerpen gevonden zijn, zo ja, van welk materiaal zijn deze voorwerpen dan gemaakt? Zoek dit op internet op of in boeken.

Hoofdstuk 8: Het paleis voor de eeuwigheid

Het hele graf van de Eerste Keizer met alle kamers en offerkuilen, kan het beste worden omschreven als het paleis voor de eeuwigheid. Dit omdat alles waarvan gedacht werd dat de keizer het nodig zou hebben na zijn leven met hem meeding in het graf. De keizer kan elke dag genieten van heerlijk eten, hij wordt gezelschap gehouden door zijn concubines (de vrouwen die hij had naast zijn echtgenote). Hij kan zo in een rijtuig springen om erin te gaan rijden. Hij heeft een jachtveld vol exotische dieren, een vijver met watervogels en op de achtergrond hoort hij het getokkel van citers (muziekinstrument). In China wordt gezegd 'behandel de dood als het leven'.

Hoofdstuk 9: De Westelijke Han-dynastie

Nadat de Eerste Keizer dood is gegaan, breken er overal in het rijk opstanden uit. De Tweede Keizer van de Qin-dynastie komt nu aan de macht. Deze keizer heeft niet zoveel macht als zijn vader en de Qin-dynastie heeft zijn langste tijd gehad. In 210 voor Christus wordt de Tweede Keizer gedood. Het koninkrijk valt door een opstand van rebellen weer uiteen in zeven koninkrijken. Dit zijn dezelfde koninkrijken die al bestonden voor de Qin-dynastie.

Tijdens de opstand van de rebellen neemt één man de leiding, namelijk Liu Bang. Zoals alle grote leiders heeft ook Liu Bang een grote vijand. Zijn naam is Xiang Yu. Xiang Yu steekt de Qin-paleizen in de brand en verwoest de tombe van de Eerste Keizer. Bovendien vermoordt hij de hele hofhouding van Qin. Maar zijn verschrikkelijkste daad is het plunderen en vernietigen van de voorouderlijke tempels. Nu kan niemand meer offers brengen aan de voorouders van het vorstenhuis.

Liu Bang en Xiang Yu strijden met elkaar om de macht over China. Uiteindelijk weet Liu Bang in 206 voor Christus, meer dan 2200 jaar geleden, de stad Xianyang te veroveren. Hij neemt hierdoor de titel aan van Keizer van de Han-dynastie en noemt zichzelf Gaodi. Dit betekent de Verheven Stamvader. Liu Bang bouwt in zijn hele rijk vooroudertempels. Hierin wordt hij vereerd als Zoon van de Hemel, die het Hemels Mandaat (zie hoofdstuk 2) heeft verkregen om te regeren.

Liu Bang

- Wil je meer informatie over de Westelijke Han-dynastie, ga dan naar www.google.nl en type dan in "Han-dynastie".

Opdracht

Zoek op hoeveel keizers de Westelijke Han-dynastie telde.

Zoek uit tijdens de regeerperiodes van welke keizers, de Gouden Eeuw van de Westelijke Han-dynastie viel.

Hoofdstuk 10: De geschenken voor de doden, toen en nu

Keizers hebben altijd veel geld besteedt aan hun koninklijke begrafenissen. Volgens tegenstanders zelfs teveel. Er wordt vanuit gegaan dat de geest van de dode in de tombe aanwezig is en dat deze voedsel en andere bezittingen nodig heeft voor het dagelijkse leven in het hiernamaals.

Grafgiften zijn in te delen in drie verschillende categorieën voorwerpen. De rituele voorwerpen, de spirituele voorwerpen en de alledaagse gebruiksvoorwerpen.

Rituele voorwerpen zijn ceremoniële objecten die gebruikt zijn in vooroudertempels. Een voorbeeld hiervan is de bronzen, rituele vaas.

De alledaagse gebruiksvoorwerpen zijn persoonlijke bezittingen van een persoon, die na zijn overlijden met hem mee in zijn graf gaan. Dit kunnen bijvoorbeeld wapens zijn, maar het kunnen ook munten, maten, gewichten en schriftteksten zijn.

De spirituele grafgiften worden ook wel 'mingqi' genoemd. 'Mingqi' betekent objecten voor de doden. Dit zijn voorwerpen die speciaal gemaakt zijn om in het graf te worden meegegeven en de geesten daar te dienen. Bij 'mingqi' moet het voorwerp het uiterlijk hebben van een werkend voorwerp, maar het voorwerp mag niet meer werken. Het mag dus niet gebruikt worden in het echt. Voorbeelden hiervan zijn gebouwen in het klein of voorwerpen in het klein.

Maar behalve de vorm, kan ook het materiaal waarmee de 'mingqi' zijn gemaakt een diepere betekenis hebben. Goud staat bijvoorbeeld voor een lang leven en zuiverheid.

Wat hierboven beschreven is, zijn allemaal grafituelen van het Oude China. In het China van nu gaat het er wat anders aan toe.

Chinezen hebben in hun leven maar twee belangrijke feesten. Dit zijn de rode feesten en de witte feesten. Het rode feest staat voor de bruiloft en het witte feest staat voor de begrafenis. Wit is de kleur van de rouw.

Ook nu geloven de Chinezen nog in de twee zielen Hun en Po. (Zie ook hoofdstuk 3: het hiernamaals). Als iemand is overleden dan stijgt de spirituele ademziel Hun op naar de hemel of het paradijs. De lichaamsziel Po blijft na de dood nog een tijd in het lichaam van de overledene. Po moet gunstig gestemd worden door middel van het brengen van offers en door grafgiften. Dit is het vereren van je voorouders en dat is in China heel erg belangrijk.

In China worden meerdere traditionele rituelen uitgevoerd, om de geesten van de overledene tevreden te houden. De periode waarin de Chinezen rouwen om iemand die is overleden duurt meerdere dagen. Jaarlijks wordt de overledene herdacht. Tijdens deze herdenking wordt aan de persoon die is overleden overvloedig voedsel en drank geofferd. Als dit niet wordt gedaan dan bestaat de kans dat de geest van de overledene hongerig wordt en dat hij de familie ongeluk zal brengen.

Er worden in het huidige China nog steeds materiële geschenken meegegeven. Maar het zijn geen giften meer van bijvoorbeeld terracotta, brons of goud. Grafgiften van nu gaan letterlijk in rook op.

Een belangrijke grafgift voor Chinezen is de 'shaohe'. Dit is een uitzet bestaande uit papieren voorwerpen. Deze voorwerpen zijn erg verschillend, origineel, modern en adembenemend. De familie maakt bijvoorbeeld papieren bankbiljetten. Deze bankbiljetten worden gevouwen in goudklompjes of

bootjes. Ondertussen wordt er gedacht aan de overledene. Papieren munten worden bij de traditionele stoet rondgestrooid. Dit gebeurt voordat de kist met de overledene voorbij komt.

Behalve geld krijgt de overledene ook dingen mee die het leven in het hiernamaals een beetje comfortabel maakt. Een standaard geschenk is een luxe huis van papier. Dit huis is compleet met keuken, badkamer, slaapkamers en een woonkamer met televisie. De overledene krijgt twee papieren bedienden mee om hem te verzorgen. Een papieren auto is een standaard geschenk.

Naast deze standaard geschenken zijn er nog vele andere geschenken mogelijk die je kunt meegeven aan de overledene voor in het hiernamaals. Hierbij kun je denken aan dingen als papieren etenswaar en zelfs sigaretten. Maar ook aan papieren mobiele telefoons, karaoke installaties, stereotorens en plasma televisies. Of aan papieren kleding, sieraden en een make-up set. Mocht de familie vinden dat de overledene na zijn dood nog moet kunnen vliegen, dan geef je hem zijn eigen papieren vliegtuig en een paspoort mee.

Al deze papieren giften worden eerst rond de kist van de overledene opgesteld. In de grafstoet worden ze megedragen naar het graf. Zodra de kist in de betonnen grafkamer wordt neergedaald, worden de papieren geschenken verbrand. De as van deze papieren geschenken zal naar de hemel stijgen. Hierdoor zal de overledene al deze spullen kunnen gebruiken in de hemel.

Wist je dat...

- de Eerste Keizer na zijn dood is vervoerd in een viskar, zodat de stank van de vis zijn eigen stank zou overtreffen aangezien hij lag te rotten?
- het mausoleum van de Eerste Keizer een enorm grafcomplex is met een oppervlakte van wel 56 vierkante kilometer
- er in en rond het mausoleum wel 180 offerkuilen te vinden zijn?
- tijdens de Han-dynastie het bouwen van mausoleums een hoogtepunt was?
- de Han-dynastie het grote voorbeeld is geweest voor de latere Chinese keizers?
- de keizers van de Han-dynastie ook geloofden in een leven na de dood en daarvoor ook alles meenamen in hun graven? Alleen namen ze de dingen in het klein mee.
- het Terracotta Leger pas in 1974 per toeval is ontdekt door boeren die een put aan het graven waren?
- niemand weet waar de ingang van het graf van de Eerste Keizer is?
- de pijlpunten van de wapens die gevonden zijn in het graf een hoog percentage lood bevatten? Als je niet meteen dood ging door de pijl zelf, dan ging je wel dood door loodvergiftiging.
- de mensen die hadden meegewerkt aan de bouw van het graf, levend werden begraven in het ondergrondse paleis, nadat het af was?
- het mausoleum van de Eerste Keizer niet verder wordt opgegraven, omdat de techniek nog niet zover is? Opgraven staat op dit moment gelijk aan verwoesten.
- je ook hele leuke doe activiteiten kunt gaan doen, alleen of met je klas, die te maken hebben met China? Je kunt hierbij denken kalligraferen, origami en het maken van Chinese maskers.

Tips voor het maken van een werkstuk of een spreekbeurt

Hoe pak je het aan?

- Schrijf bij elke vraag die je gesteld hebt een verhaaltje, waarin je het antwoord vertelt. Met een beetje geluk heb je zo meteen de hoofdstukken van je werkstuk.
- Zet die vragen/ verhaaltjes/ hoofdstukken in een logische volgorde zodat iedereen kan zien dat ze iets met elkaar te maken hebben.
- Als je de hoofdstukken af hebt, dan kun je de inleiding schrijven. Daarin vertel je waarom je dit onderwerp hebt gekozen en waar je werkstuk in grote lijnen over gaat.
- Aan het einde van je verhaal komt een samenvatting of conclusie. Daarin komt je eigen mening. Verzin nu ook een leuke titel voor je werkstuk, waardoor iemand anders zin krijgt om jouw werkstuk te gaan lezen.

Een werkstuk; het oog wil ook wat!

- Schrijf duidelijk of gebruik een computer.
- Geef ieder hoofdstuk een nummer, dat is voor iedereen duidelijk. Geef ook elke bladzijde een nummer. Maak aan het begin een inhoudsopgave waarin je ook de hoofdstuknummers en de bladzijdennummers gebruikt.
- Plaatjes zijn natuurlijk leuk, maar gebruik ze alleen als ze passen bij je verhaal. Als je plaatjes gebruikt, plak ze dan netjes op. En knip natuurlijk geen plaatjes uit een boek.
- Maak een kaft met daarop de titel.

Een spreekbeurt; het oor wil ook wat!

- Schrijf het verhaal dat je wilt vertellen op papier.
- Maak ook bij je spreekbeurt een inleiding: waarom heb je dit onderwerp gekozen en wat wil je ongeveer gaan vertellen? Aan het einde kun je een samenvatting geven met je eigen mening. Als je dat leuk vindt kun je ook voor je spreekbeurt een titel bedenken.
- Het is ook leuk om je klasgenoten iets te laten zien: een grote foto of tekening (op het bord), of een voorwerp. Misschien kun je ook een paar dia's vertonen.
- Oefen een keer hardop voor jezelf. Daarna kun je vragen of je vader of moeder of een stel vriendjes of vriendinnetjes een keer wil luisteren.
- Als je alles goed hebt voorbereid kun je je verhaal in de klas vertellen. Praat duidelijk en niet te vlug en kijk zoveel mogelijk naar de klas.

VEEL SUCCES!